אמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא אמר ליה יהא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי [א]המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום אמר ליה רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו תניא נמי הכי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (א) שמעיה אמרו [ב]שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנאמר [1]מימינו אש דת למו ואומר [2]יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיתב בימין ת״ש יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא[ג] חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא ברישא א״ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא דהוי ימינו של הקב״ה אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי [ד]ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בכריעה אחת: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון: [ה]מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרווייהו משמיה דרב אמרי יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתהא שנה זו [ו]גשומה ושחונה מעליותא היא אלא אימא [ז]אם שחונה תהא גשומה [ח]רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא שדא מטרא עליה אמר רבש״ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר רבש״ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא א״ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי ר׳ חנינא בן דוסא תנו רבנן [ט]מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל:

מתני׳ [א]משניטל ארון [ב]אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת גבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן [ג]נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד [ד]והזה ממנו [ה]אחת למעלה ושבע למטה [ו]ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף [ז]וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [ח]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [ט]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [א] (ב) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו׳ [י]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו׳ וכך היה מונה וכו׳ נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו׳ [כ]עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן:

גמ׳ משנגנז לא קתני אלא משניטל תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא [ל]רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר [3]ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה׳ רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר [4]לא יותר דבר אמר ה׳ אלו עשרת הדברות שבו רבי יהודה [מ](בן לקיש) אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [5]ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן [3]ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה׳ שניה מאי היא דכתיב [6]ויצא מבת ציון

כל

אמרו ליה לרב יוסף. שהוא היה מאור עינים ואינו מכיר בדבר: **תרום רישך.** תהיה ראש ישיבת הכרך: **התם מיבעי ליה למיקם.** במקום שהפסיעות כלות ולא לחזור לאלתר: **ואם לא עשה כן.** נראה כמי שלא נטל רשות להיפטר וראוי לו שלא התפלל: **ראוי לו שלא התפלל** גרסינן. כלומר נוח היה לו אם לא התפלל כמו ראוי לו שלא בא לעולם: **מימינו אש דת.** אלמא ימין עדיפא: **ורבבה מימינך.** הימין סובלת רבבה מזיקין: **וכי תימא אורחא הוא.** שהימין מוכנת להשתמש בה לכך ניתנו הלוחות בימין ולאו חשיבותא דימין היא: **לשמאל דידך.** דהיא ימינו של הקב״ה שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר שויתי ה׳ לנגדי תמיד (תהלים טז): **שחונה.** חמה: **עביד שולטן.** עושה ממשלה: **עוברי דרכים.** מתפללים שלא ירדו גשמים: **וחנינא בנחת.** שאין לי זריעה בשדות: **מתני׳ נביאים הראשונים.** דוד ושמואל מפרש במס׳ סוטה (דף מח:): **ושתייה היתה נקראת.** מפרש בגמ׳ כ): **למקום שנכנס.** לבית קדשי הקדשים: **במקום שעמד.** בין הבדים: **ולא היה מתכוון להזות לא למעלה וכו׳.** שתהא אחת למעלה בחודה של כפורת העליון והשבע למטה מאמצעה (ג) שהרי לא על הכפורת נוגעים אלא לארץ נופלות: **אלא כמצליף.** כשורה זו תחת זו כל שמונה הזאות. כמצליף לא ידעתי לשונו: **וכך היה מונה.** בגמרא ל) מפרש טעמא: **נטל דם הפר תחילה והניח דם השעיר.** מסקנא דמילתיה דר׳ יהודה היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד וצריך ליטול דם הפר תחילה (ד): **על הפרוכת.** כדכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **עירה דם הפר וכו׳.** כדכתיב במתנות המזבח ולקח מדם הפר ומדם השעיר מדם שניהן יחדיו: **ונתן המלא וכו׳.** בגמרא מ) מפרש חוזר ומערה מזרק מלא לתוך הריקן כדי לערבן יפה: **גמ׳ ויביאהו בבלה.** ליהויכין: **עם כלי חמדת** (ה). הוא ארון: **ויאריכו הבדים וגו׳.** סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **ופליגא דעולא.** הא דתניא ר׳ שמעון אומר ארון גלה לבבל: **ראשונה ושניה.** כלומר משני מקראות:

כל

וכי תימא אורחא דמילתא למיתב לימין. נ״ל לפרש כלומר לדרבה כי היכי דהתם יהב קודשא בריך הוא מימינו הכא נמי המתפלל יתן שלום לימין שלו ברישא ת״ל יפול מצדך אלף אלמא דיש לנקם על נגד השמאלי ברישא והדר אימין וטעמא הוי דהוי לימין הקב״ה ברישא: **תנן** כמאן דאמר ארון גלה לבבל. אע״ג דרבי יהודה אומר במקומו נגנז ופליג בסיפא גבי כן ולא פליג ברישא אארון י״ל פליג בברייתא ברישא אארון: **ופליגא** דעולא. דאמר לר״ש גלה לבבל פליגא דעולא דאמר לר״ש דארון נגנז:

כרוניס

רבינו חננאל

א״רעיה לרב יוסף דהוה הוא סגי נהורא, אמר יהא רעוא דתירום רישא אכולא כרכא. וי״א שתהיה בכל הלכה כרבא. אמר ר׳ יהושע בן לוי המתפלל צריך לפסוע ג׳ פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום. תניא נמי הכי המתפלל צריך לפסוע ג׳ פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום, ואם לא עשה כן ראוי לו כאילו לא התפלל. ומשום שמעון אמרו נותן שלום לימינו ואחר כך לשמאלו. וא״ל רבה לאביי לימין הקב״ה שהוא שמאלך. אביי ורבא הוו פסעי להני שלש פסיעות בכריעה אחת. ואמר רב מרדכי כיון שפסע ג׳ פסיעות לאחוריו התם איבעי ליה למיקם. משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב שב על קיאו. ומתפלל תפלה קצרה כו׳. מאי היא יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שאם תהיה זו השנה שחונה תהיה גשומה ואל יכנס לפניך תפילת עוברי דרכים שמבקשים שיפסקו גשמים. ירושלמי ולא יגביהו עמך ישראל שררה זה על זה. ולא יעדי עביד שולטן מרבית יהודה. ולא יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה. מעשה בר׳ חנינא בן דוסא שהיה מהלך בדרך וירדו גשמים. ואמר רבון כל העולם, הכל בנחת וחנינה בצער פסק מיטרא כו׳. ת״ר מעשה בכהן גדול שהאריך בתפילתו כו׳, ואמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שלא להבעית את ישראל. משניטל הארון כו׳. תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא ר׳ שמעון בן יוחי אומר ארון גלה לבבל שנאמר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה׳. וכן א״ר אליעזר ארון גלה לבבל. ראשונה הא דאמרן, שנאמר ולא יותר דבר אמר ה׳, אילו עשרת הדברות שבתוכו. [שניה מאי היא דכתיב] ויצא מבת ציון כל הדרה. ופליגא דעולא דאמר דרבי מתיה שאל

לר׳ שמעון בן יוחי

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי׳ פ״ה מהל׳ תפלה הלכה י [ופ״ט הל׳ ג] סמג עשין יט טוש״ע א״ח סי׳ קכג סעיף א [רב אלפס ברכות פ״ה דף ל: וסי׳ קלג] רא״ש שם סי׳ כג]:

נח ג ד ה מיי׳ פ״ד מהל׳ עבודת יוה״כ הלכה א:

נט ו מיי׳ שם הלכה ב:

ס ז ח ט מיי׳ שם פ״ג הלכה ה ופי״ה מהל׳ מעשה קרבנות הלכה יב:

סא י מיי׳ פ״ד מהל׳ עבודת יוה״כ הלכה ב:

סב כ מיי׳ שם פ״ג הלכה ה:

סג ל מ מיי׳ שם פ״ד הלכה ב ופ״ג הלכה ה:

תורה אור השלם

1. ויאמר יי מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אש דת למו: דברים לג ב
2. יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש: תהלים צא ז
3. ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית יי וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם: דברי הימים ב לו י
4. הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבתיך עד היום הזה בבל לא יותר דבר אמר יי: ישעיהו לט ו
5. ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה: מלכים א ח ח
6. ויצא מבת ציון כל הדרה היו שריה כאילים לא מצאו מרעה וילכו בלא כח לפני רודף: איכה א ו

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ראוי לו שלא התפלל ומשום רב שמעיה אמרו: (ב) מתני׳ הביאו לו את השעיר כו׳ אחת למעלה ושבע למטה. נ״ב כ״ה ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף: (ג) רש״י ד״ה ולא היה מתכוון כו׳ והשבע למטה מאמצעה בעוביה שהרי לא על כו׳: (ד) ד״ה נטל כו׳ דם הפר תחלה כדי להניח דם השעיר בכן שיהיה עליו דם הפר הס״ד: (ה) ד״ה עם כלי חמדת בית ה׳ הוא הארון:

מסורת הש״ס

א) [רבה יעב״ץ], ב) תענית כד:, ג) בס״י אי׳ שחונה וגשומה, ד) [תוספתא פ״ב ה״ח], ה) [סנהדרין כו:], ו) [לעיל טו. זבחים לח.], ז) [עי׳ תוס׳ לקמן נו: ד״ה עירה], ח) [תוספ׳ שקלים ספ״ב ע״ש ותוספ׳ סוטה פי״ג ה״ב], ט) רש״א מ״ז [בתוספ׳ איתא רבי יהודה בן לקיש ומעתה מיושב קושית התוס׳ ד״ה תנן וכן טכר מנא זה לקמן פה. דתניא אין מזלין כר׳ ובשבת מג: כמנאי אין כר׳ רבי יהודה בן לקיש כו׳ ותגיגה ט: מיהו בירושלמי דשקלים ריש פ״ו איתא ר׳ יהודה בר אילעאי], י) [גיר׳ רש״י רישא דקרא ויאריכו הבדים יכן הוא בע״ין], כ) [לקמן נד:], ל) [לקמן נה.], מ) [לקמן נח.].

הגהות הגר״א

[א] במשנה הביאו וכו׳ ושבע למטה. נ״ב וכו׳ (כנ״ל ולא היה מתכוון כו. וכ״ה במשניות):

מוסף רש״י

שחונה. חמה, כמו (ישעיה מד) חמותי ראיתי אור, תרגם יונתן בן עוזיאל שחינת (תענית כד:). **אם שחונה תהא גשומה.** כשהיא חמה צריכה הארץ לגשמים תאל יתדיר (שם). **ר׳ חנינא בן דוסא.** תנא הוא (שם). **כל העולם כולו בצער.** שמבקשין מים לשדותיהן (שם). **וחנינא בנחת.** שאני יושב בביתי ואיני צריך לגשמים לפי שאין לי שדות (שם). **מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול.** כשהיה מתפלל תפלה קצרה ביום הכפורים שהיה אומר אל יכנס לפניך תפלת עוברי דרכים, דר׳ חנינא מבטל ליה לצלותיה דכהן גדול, שאעפ״כ שמע הקב״ה תפלתו ופסק מיטרא (שם). **אבן היתה שם.** תחת הארון (סנהדרין כו:). **ושתייה היתה נקראת.** שממנה נשתת עולם שנאמר (תהלים נ) דיבר ויקרא ארץ, ואומר מציון מכלל יופי (סנהדרין שם ועיין הגמ׳ לקמן נד:). **אחת למעלה ושבע למטה.** כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (זבחים לח.).

תוס׳ ישנים

מאי מצלי. בירושלמי מסיים בה ולא יגביהו שררה זה על זה ויהו עוסקין הפייט בסדר יוה״כ נגל רדות עם קדם רב גלעיר: מעשה בכהן אחד שהאריך בתפלתו. בירושלמי אמר שמעון הצדיק היה: